

Gedigte

Chris Mann

Love and the Maladies of Time	203
Scrub Honey, Dust and Aloes	204

Robert Schall

XII. Mei-fees in Amsterdam / Mai-fest in Amsterdam	206
XXVI. Duisend dogtertjies het ek / Tausend t�ochterchen hab ich	206
XXXIX. Karoo-dorp: someraand / Karoo-Dorf: Sommerabend ...	207
LXVI. Satan-Helios / Satan-Helios	207

Patricia Maritz

Amputee: On the death of rhinos	208
---------------------------------------	-----

Robin Gallahar Branch

Rejection	209
-----------------	-----

H. le R. Slabbert

hadida	209
Ps 11	210
Prisoner on death row	211
The going away of Virginia Woolf	212

Kortverhale

Heinrich van der Mescht

My eie seun	215
Monsieur Michel Bonnet	216

H.A. (Hennie) Prins

god	219
Naby mevrou Ples	222

Rubriek vir skeppende werk

Litera is 'n rubriek vir die publikasie van skeppende werk in al die tale wat gewoonlik in *Literator* gebruik word. Die Redaksie wil daarmee 'n geïntegreerde beeld skep van die verskeidenheid nuwe skryfwerk wat Suid-Afrikaanse skrywers kan bied.

'n Elektroniese kopie van elke bydrae moet voorgelê word. Die naam en adres van die insender moet regs bo-aan die eerste blad vermeld word. **Verstrek ook 'n telefoonnommer, faksnommer en e-posadres waar u bereik kan word.** Elektroniese bydraes kan gestuur word aan Susan.Lourens@nwu.ac.za

Bydraes kan ook gepos word aan die Burohoof, *Literator*, Personeelbussie 251, Buro vir Wetenskaplike Tydskrifte, Privaatsak X6001, POTCHEFSTROOM 2520.

Section for creative writing

Litera is a section for the publication of creative writing in all the languages that *Literator* usually caters for. Through this section the Editorial Board wants to present an integrated image of the diversity of new writing by South Africans.

An electronic version of each contribution should be submitted. The name and address of the author should appear at the top right of the first page. **Please include a telephone number, a fax number and an e-mail address where you can be contacted.** Electronic submissions can be send to Susan.Lourens@nwu.ac.za

Contributions can also be mailed to the Head of the Bureau, *Literator*, Staff Box 251, Bureau for Scholarly Journals, Private Bag X6001, POTCHEFSTROOM 2520.



Chris Mann

Love and the Maladies of Time

You'd think that time which dims
then seals off grief
within the backward rush
of each receding day
and each fast disappearing year
would let such grief decay.

*But no, it is not so, my love,
it was and is not so.
up from abandoned stony ground
green aloes strive to grow.*

You'd think that time which fades
a bruise, a wound
within the forward rush
of each new breath-blessed day
and each new people-crowded year
would heal such hurts away.

*But no, it is not so, my love,
it was and is not so.
Up from the mud of hidden streams
white lilies strive to grow.*

Out of the depths of night
old griefs, old hurts
seethe back in disarray.
I brood, I pray, I strain
to make their acid wilderness
life's nutrients again.

*But no, that won't last long, my love
so kiss and pollen me.
The green and white of ruinous time
longs for the honey-bee.*

Chris Mann

Scrub Honey, Dust and Aloes

i

There's no such thing as sex.
Desire, yes. Lust – of course!
But sex? Don't make me laugh.
Sex is soot-shine, groin-fleas.
Girls perched on cars for sale.
Porn's never-never land.

Sirens on rocks. Long sighs
that hit against bright glass.
The lonely, burning self
yearning for bliss, release.
A sugar-craze that turns
to chalk-dust banqueting.

Sex is *mirage-philia*.
The trader in derivatives,
bankrupt, still cutting deals,
still mortgaging the soul.
The neo-brain on hold.
Love thwarted. Deferred.

The reptile of the swamps
tumescant in the skull,
the dread of dying out
encrypted in the genes,
the blind telos to breed
all shrieking *Me! Me! Me!*

ii

Come then, beloved one,
before the mist blows in
and blots the Karoo stars,
let's put our books aside
and walk out from the stoep
and climb the dim-lit ridge

of aloes, rocks and thorns

that looms above the trees.
Let's sit down in the dust,
the scrub and ghostly rocks
among the faint far cries
of jackal on the plain

and introit once again
that slow communion
of mouth to breathing mouth,
of brain to seeing brain
and loin to fervent loin
which fuses faith in time,

whose end is no remorse,
no emptiness, no shame
or loneliness renewed
but inter-holographs
our minds, our memories
with love's bright ecstasy.

And should some cynic say
such love can never be,
then honey has no hive,
tart aloes never bloom
and earth's primeval dust
did not become this poem.

Robert Schall

(Vertalings uit *Tristia*: N.P. van Wyk Louw)

xii. Mei-fees in Amsterdam

Die Eerste Mei is wit en blou
en elke bloeisel sing
en elke burger het sy hond
hier in die park gebring
om onder hierdie Boland-lug
te akkie waar hy wil,
maar ék loop in my hart en sing:
my fees is Een April.

Ek vier dit vir die somberes
die wat op geilheid teer
soos sober en getroude paare
na dubbelbeddens keer;
die Waarheid is 'n ént oud:
óns woord dein en word stil;
my woord was nooit die waarheid nie:
my fees is Een April.

Ek vier dit dronker as die fees
van 'Tristan', 'Lanseloot'! –
die wat met kielie van hormone
kon instap in die dood.
Ons beste is nie wat wonders nie.
God het 'n kodisil:
die dwases kan die wysstes word:
my fees is Een April.

xxvi. Duisend dogtertjies het ek

Duisend dogtertjies het ek
meisietjies met hellebaardjies
onder duisend naaldjies brand
sowat honderd duisend haardjies

rooikop sit haar rooi voort:
staan soos Luther by haar kleurtjie:
rooibostee vir okseltjies
rooibaard-rooibaadjies op wag
rooi-van-deftig voor die deur

swartkop het 'n ander plan
sluit met bloubaard 'n akkoord
koning? keiser? kapusyner?
skakelamptenaar in sybroek
snor-en-swart-baard voor die poort.

xii. Mai-fest in Amsterdam

Der Erste Mai ist weiß und blau
und jede blüte lacht
und jedermann hat seinen hund
hier in den park gebracht
um unter dieser lauen luft
zu kacken wo er will,
doch *ich* sing leise vor mich hin:
mein fest ist im April.

Ich feire es für die finsternen
die von der fülle zehren,
wie ehepaare nüchtern sich
dem doppelbett zukehren;
die Wahrheit ist schon älter:
unser wort wogt und wird still;
mein wort war nie die wahrheit:
mein fest ist im April.

Ich feire es feuchter als das fest
von 'Tristan', 'Lanzelot'! –
sie, die dem kitzel der hormone
getreu warn bis zum tod.
Unser bestes ist recht ordinär.
Gott hat ein kodizil:
die narren können die klügsten werden:
mein fest ist im April.

xxvi. Tausend töchterchen hab ich

Tausend töchterchen hab ich
mädelchen mit hellebärdchen
unter tausend nädelchen
brennen hunderttausend herdchen

rotschopf steht bei ihrem rot:
kann wie Luther auch nicht anders:
rotbuschtee für ächselchen
rotbart-rotbarett auf wacht
rot-mit-eleganz vorm tor

schwarzkopf hat was andres vor
schließt mit blaubart den akkord
könig? kaiser? kappuziner?
liaison in seidenhose
schnurr-und-schwarz-bart vor dem port.

xxxix. Karoo-dorp: someraand

Die laat-middag het room geword
en treine wat ver fluit
en 'n wit-bont klaas-skáwagter
wat wag-hou op 'n kluit

en rook uit die lokasie rook
en by die dorpsdam sing
en mense in tennibroekies loop
die koper skemer in

dóer op die nasionale pad
loop motortjies onhoorbaar, hoog;
Oum-Appie-Slagkraal se ou fiets
kom staan, vanself, moeg, voor die oog:

Tant'-Tolie-met-die-kanker kom
sit op die bordienhuis se stoep:
vanaand gaan hoor ons nog hoe sy
die Here en die uile roep.

LXVI. Satan-Helios

Op die kraalmuur het daar skielik
'n swartbont bokram opgespring;
liggies uit die klipkraal opgewip
en nalatig klou teen klip gepas,
net effens rondgekyk, en skewe-baard
sy kougom bietjie teen sy kies versit;
toe met sy skurwe knieë op die muur
gekniel
en na die middagbrand se lig gebid.

xxxix. Karoo-Dorf: Sommerabend

Der Nachmittag ist Rahm geworden
und Züge die fern rattern
und ein weiß-brauner Wächterling
hält Wacht auf einem Gatter

und Rauch der aus der Siedlung raucht
und beim Dorfsteich Sang
und Leute in Tenniskleidern gehn
am Abendrot entlang

da ... weit weg auf der Autobahn
fahn Autos fast unhörbar, fahl;
Ohm-Appie-Schlachtkraals altes Rad
kommt, stellt sich selbst, müd, vor's Lokal:

Die-Tante-mit-dem-Krebs kommt raus
sitzt auf dem Bänkchen vor dem Heim:
heut Abend hören wir sie noch
zum Herrgott und den Eulen schrein.

LXVI. Satan-Helios

Auf die Kraalmauer ist plötzlich
ein schwarz gescheckter Ziegenbock
gesprungen;
behende aus dem Steinkraal hochgefedert
hat er lässig seine Klauen auf den Stein
gesetzt,
sich nur ein wenig umgeschaut, mit
schiefem Bart
sein Kaugummi im Maul zurechtgeknetet;
dann mit rauhen Knien sich auf der Mauer
hingekniet
und in den Schein der Mittagsglut gebetet.

Patricia Maritz

Amputee: on the death of rhinos

Where red trees blaze
the rhinos graze
Uni-horned,
with pewter hide
Still, solid, serene
olive eyed
Rock cut cranium
oddly etched
faintly sketched
against fields lilac
Tails flit-flick, birds tick-pick
... whiz-wing away

Above dank water, beetles, toads
snakes branch-glide
swift-slide
hasten to hide
Criminals arrive
with knives for slaughter
Stun a rhino ...
then her daughter
Like slithering shadows
slip-slinking at morn
Hack the head ...
harvest the horn

Dawn, noon, night ... light
Scavengers in flight
back on site
Poor dots below
quiver at their crow
Eyeless head ...
still not dead

Robin Gallaher Branch

Rejection

How skilfully Rejection finds that tender place
To devastate, destroy, and mock you to your face

Then stands aside in laughter pointing
Defaming you with snide cavorting

Truly, Rejection strikes that keen, mean blow
Rejection is a cruel, cruel foe

h. le r. slabbert

hadida

Shakespeare: eat your heart out

pterodaktilies,
lomp, vanaf balans,
stryk die vaartuig af
om op my gras te dans.

Te dans? Ha-ha
wie praat nou kaf?
hy struikel, hy waggel,
'n skoorsteenvoël
askoolgrys uit 'n kaggel
– lelike dierasie, ga,
as jy my moet vra:
en tog het die Heer
met 'n enkel persstreep op die vlerk
hom volmaak, volrond afgewerk

Ps 11

(“I hope there’s no afterlife”, said Maria)

She looked out of the
window with surprise.
Icy rain was hammering
against the glass,
Winter in Stockholm –
it’s hardly surprising
that you shut your brain
down when outside
– this terrible climate! –
but: inland it’s better
(still talking weather):
the blue shinin’ midwinter
twilight
 snow crunching
 under your feet

Or early spring
when you are skiing
along the river
to the cabin at the lake,
and you sit down
at the first patch of clear
where the snow
 has melted
 under the pines.
The tree bark glows alive
like red copper in the sun.
The snow sighs, with exhaustion.

*The Lord is
in his holy temple,
the Lord’s throne
is in heaven:
his eyes behold, his eyelids
try the children of men.*

h. le r. slabbert

Prisoner on death row **(Jean Genet, 1951: *Miracle of the rose*)**

He walked out of the cell.
As sunflowers turn to the sun
our faces turned, and our bodies
pivoted without our even realising
that our immobility had been disturbed.

And when he moved towards us,
with short steps
 like the women of 1910
in hobble-skirts, or the way he himself
danced the Java –
we felt a temptation to kneel
or, out of decency,
at least to cover our eyes (with our hands).
He had no belt. He had no socks.

From his head – or from mine –
came the roar of an airplane engine.
I felt in all of my veins
 that a miracle was underway.
The beauty of his face lit me up.

*

The favour of our admiration
and the burden of saintliness
which weighed on the chain
 that gripped his wrists
– his hair had had time to grow
and the curls had matted
over his forehead with cunning cruelty:
the twists of the crown of thorns –
cause the chain
to be transformed
before our astonished eyes
 into a garland
 of pure white flowers.

h. le r. slabbert

The going away of Virginia Woolf **Cunningham: *The Hours*, 1998**

She has failed.
She is not a writer at al.
Really: she is merely
 a gifted eccentric.

Patches of sky shine in puddles
– leftovers from last night's rain.
Her shoes sink slightly
into the soft earth as she makes
her way down to the river.
she has failed, and now
the voices are back.

 She selects a stone:
one roughly the size and shape
of a pig's skull. She works as if
according to a recipe. If it is
to succeed, she has to be methodical.
She can't help noticing the stone's colour:
milky brown, with spots of green,
as she forces it into her coat's pocket.

The water is cold,
but not unbearably so.
She pauses, standing in cold water
up to her knees, and thinks:
of Leonard's beard, and of the children.
They have all failed, haven't they?

Upriver is a fisherman,
but he doesn't see her. He wears
a red jacket. The river is yellow,
She imagines turning around,
taking out the stone, returning.
She could probably return in time
 to destroy the notes.

Then she wades in deeper.
She steps or stumbles forward.

The stone pulls her in.
For a moment it seems
nothing's happening. Another failure ...
Then the current wraps itself
around her, and takes her.

*

"Madame went out," says the maid
to the husband returning from the garden.
"She said she'll be back soon."
But it's more than an hour later.



Heinrich van der Mescht

My eie seun

Ek wou die seun nie gehad het nie. Toe sy met groot oë sê dat sy 'n baba verwag, het ek geweet ek wil die seun nie hê nie. Dis vanselfsprekend: ek wou nie die seun hê nie. Hoe het ek geweet dit gaan 'n seun wees? 'n Mens voel maar net daardie goddelike teenwoordigheid.

Ek wou hom nie gehad het nie, want ek het geweet hy sou nie vir my respek hê nie. Natuurlik sou hy nie vir my respek hê nie! Hy's mos niks van my nie. Eerder gebind aan sy ma.

En hy sou natuurlik altyd beter weet as ek. Vreemde idees wat heeltal nie is soos ons grootgemaak is nie. Beter as ander mense, want hy is mos spesiaal, uitgesoek. Wie is ek dan nou so danig?

Soos hy groter geword het, kon ek meer en meer agterkom dat hy 'n kop van sy eie het. Wou nie die grootmense glo nie. Altyd dwars. Wou my nie by die werk help nie. Seker te eenvoudige werk vir hom. Wou nie die werksgoed netjies terugsit as hy my klaar gehelp het nie. Hy moes weer gou weg om te gaan lees in boeke.

Hy wou altyd weg. Wou nie by die huis bly nie. Wou van kleins af nuwe plekke en nuwe lande en nuwe mense sien. Hy wou reis. Altyd aan die gang. Wou die wêreld aan sy voete hê.

Hy wou altyd redeneer en die ou dinge bevraagteken. Ek was nie lus daarvoor nie. Die ou dinge was vir my goed genoeg.

Veral toe hy die groot konsternasie in die kerk veroorsaak het, het ek my maar teruggetrek in my werkswinkel. Sy ma moes maar die moeilikheid en die geskinder hanteer. Dit was haar kind.

Soos hy ouer geword het, het hy al hoe meer saam met sy vriende rondgeloop. Altyd op pad om êrens te gaan sit en gesels, redeneer, diskusseer, filosofeer. Ek het nie van al die vriende gehou nie, veral nie van die een wat sy spesiale vriend was nie, die een wat altyd die

naaste aan hom was. Vir meisies was daar nie eers tyd nie. Wat word van so 'n seun?

Die dag toe hy dood is, toe ek daar staan, en ek sien sy hande, en sy voete, die wond aan sy sy, het ek die eerste keer besef dat ek hom die hele tyd liefgehad het soos my eie seun.

Toe alles verby was, het ek huis toe gegaan en in my werkswinkel begin om vir myself net so 'n kruis te maak.

Monsieur Michel Bonnet

Ek het u nie vergeet nie, Monsieur Bonnet. Elke keer as ek die skoonheid van die Mona Lisa sien, dink ek aan u. My oë is oop, en ek het u naam onthou. Ek skryf 'n storie oor u. Baie mense sal die storie lees en van u goedheid hoor, Monsieur Bonnet. En hulle sal u onthou. Hulle sal u naam onthou: Monsieur Michel Bonnet.

*

My vriend Petrus het my gevra of ek saam met hom Parys toe sou gaan om die vertaalwerk te doen wanneer hy sy nuwe hobo gaan koop. Hy het 'n lysie gehad van al die obskure plekke waar 'n mens glo 'n hobo in Parys sou kon koop.

Ons het van Hannover, waar ons musiek studeer het, met die trein tot in Parys gery. Die koop van die hobo is 'n lang storie, maar op die ou end het Petrus met sy nuwe hobo in die hand gestaan, netjies in 'n swart kisse. Dit was die voorlaaste dag van ons besoek.

Die laaste dag wou ek nog gou binne 'n paar uur met die Louvre klaarspeel, terwyl Petrus na die Orangerie wou gaan kyk. Ons het afgespreek om mekaar om eenuur by 'n spesifieke deur van die Louvre te kry. Die posisie van die deur het ons met 'n kruisie op ons kaart van die museum aangedui.

Toe ek die Louvre verwonderd betree, kom daar 'n waardige meneer na my toe aangestap. Hy stel hom as Monsieur Michel Bonnet voor, en verduidelik dat hy een van die "Vriende van die Louvre" is. Hulle is afgetrede mense wat in hulle baie vrye tyd besoekers deur die Louvre neem. Monsieur Bonnet bied aan om my as gids te begelei. Ek sê dadelik ja en vra hom of hy die hele saak vir my in Frans kan doen. Die Monsieur willig in en vra my hoeveel tyd ek het. Ek verduidelik mooi van Petrus wat om eenuur by

daardie spesifieke deur sal wag. Die gawe meneer sê dat ons dus drie uur het waarin hy vir my die hoogtepunte van die Louvre sal wys. Hy weet presies hoe om die program in te deel vir een uur, twee ure of drie ure.

Monsieur Bonnet neem my na al die grootste kunswerke van die Louvre: die Mona Lisa, die Venus de Milo, die vier selfportrette van Rembrandt, die een-en-twintig portrette van Maria dei Medici. Ek sien die bruin van Poussin, die lig van La Tour, die glinstering van Watteau se satyn, die vrypostige Boucher en Fragonard. By elke kunswerk raak Monsieur Bonnet oorstelp oor die skoonheid van die werk, asof hy dit nou die eerste keer aanskou. Hy verduidelik die agtergrond van die kunstenaar en sy tyd, die omstandighede waaronder die werk geskep is, hoekom dit as so meesterlik beskou word, en – die hoogtepunt! – hoekom die kunswerk oor soveel jare vir hom nog steeds so baie beteken, hoekom dit vir hom die verwesenliking van skoonheid is, hoekom dit vir altyd en altyd vir hom vreugde sal verskaf. En tussendeur vee hy verdwaas met sy hand oor sy kaalkop. Deur Monsieur Bonnet se oë word ek ingewy in die essensie van skoonheid. Hy maak my oë oop.

'n Rukkie na eenuur is ek en Monsieur Bonnet by die aangewese deur. En daar staan Petrus en wag.

“Wat gaan julle nou doen?” vra Monsieur Bonnet, en ek verduidelik dat ons vir veiligheid 'n hele paar uur oopgehou het voordat ons die trein op die Gare du Nord moet haal.

“Nou wil julle nie eers saam met my kom eet nie, en dan neem ek julle met my karretjie op 'n rit deur Parys? Dan gooi ek julle later by die Gare du Nord af.”

Monsieur Bonnet laai ons in sy blou karretjie met my voorin, want ek moet die nodige vertaalwerk doen vir Petrus wat agterin ingeprop sit. Ons ry heen en weer deur die verskriklike verkeer en parkeer halfpad op die sypaadjie in 'n onmoontlike klein gaatjie tussen twee karre.

“Ek neem julle na die Restaurant du Théâtre op die plein voor die Comédie-Française. Dis waar baie beroemde kunstenaars geëet het.”

Ek gaan sit onder 'n foto van Colette, en volgens Monsieur Bonnet se voorstel eet ons slakke en sop met brood. Ons klim weer in die blou karretjie en Monsieur Bonnet ry met ons na die Place des Vosges waar Victor Hugo gebly het. Daar stap ons in die yslike

vierkant in met Monsieur Bonnet wat aanhaal: “*Et quand j’arriverai, je mettrai sur ta tombe Un bouquet de houx vert et de bruyère en fleur.* En wanneer ek daar aankom, sal ek op jou graf ’n ruiker van groen huls en bloeiende heide neersit.” Daarvandaan ry ons na die kerk van Saint Gervais waar die Couperin-komponistefamilie tussen 1656 en 1826 ononderbroke gewerk het. Ons sien die Place Vendômes waar Chopin in 1849 by nommer 12 gesterf het. Ons ry verby die Opéra en hang by die venster uit om so veel moontlik in te neem. Monsieur Bonnet jaag twee keer met ons in die dolle verkeer rondom die Arc de Triomphe. Daarna is daar nog tyd om deur die Bois de Boulogne te ry en die kontras te ervaar tussen die woeligheid van die besige stad en die skoonheid van die woud.

Monsieur Bonnet is so gaaf om eers by ons hotel langs te ry om die bagasie en die swart hobokissie op te tel en mik daarna vir die Gare du Nord sodat ons betyds kan wees vir die trein.

Toe ons daar uit die blou karretjie klim, sê Monsieur Bonnet: “*Je suis desolé.* Ek is so jammer dat julle nou moet gaan.”

Ons het teruggery Hannover toe met Monsieur Bonnet se adres en telefoonnommer in my beursie. Ek het nie vir Monsieur Bonnet gebel om dankie te sê nie. Ek het nie vir Monsieur Bonnet ’n brief geskryf om dankie te sê nie. Ek was te besig om my voor te berei op my skitterende toekoms.

Maar nou, vyf-en-dertig jaar later, dink ek aanmekaar aan Monsieur Bonnet. Ek dink aan sy hand op die telefoon. Ek dink aan sy hand in die posbus. Ek dink aan my eie hand op die telefoon en my eie hand in die posbus.

Slaap sag, Monsieur Bonnet, slaap sag. *Je suis desolé.* Maar ek het u nie vergeet nie. Elke keer as ek die Mona Lisa sien, dan dink ek aan u. My oë is oop, en ek het u naam onthou, Monsieur Bonnet! U naam sal vir altyd en altyd onthou word. In my storie sal baie mense u naam lees, en u naam onthou. Hulle sal sag u naam sê: “Michel Bonnet”.

H.A. (Hennie) Prins

god

Sy ma het altyd graag vertel hoe 'n groot baba hy by geboorte was.

Hy wou stoeier word. Al is hy nie buitengewoon lank nie, het hy op sewentien al ver meer as tweehonderd pond geweeg. Daar was in sy oë niks wonderlikers en glorierykers as die lewe van 'n sumo nie.

Voordat dit ten volle waar kon word, het die oorlog uitgebreek.

Hy het gevloek daaroor, woedend oor die veglustigheid van die Japannese wat onnodig in 'n oorlog gewikkel geraak het.

Gou het hy van mening verander. Toe die Japannese Nanking lag-lag verower, het hy 'n nuwe droom gekry, om heldhaftig vir die vaderland te veg en die grootsheid van sy geliefde land te vermeerder en aan die wêreld te wys.

Hy was van kleins af vir niks bang nie. 'n Regte klein bakleiertyjie met wie niemand maklik moeilikheid gesoek het nie. Toe hy hoor hoe maklik die wondervegters van die vaderland die Nanking ingeneem het, het hy in die straat afgehardloop en 'n vlag met die opkomende son soos 'n gloeiende vuurbal daarop, hoog bo sy kop geswaai terwyl hy uit volle bors juig: "Banzai! Banzai! Banzai Nippon, banzai!"

Hy het gebrand om daar te wees, maar hy was nog te jonk om opgeroep te word.

Dan, in November, verjaar hy en is uiteindelik oud genoeg om opgeroep te word.

Hy gaan homself aanmeld, hy wil nie op die stadige staatsmasjinerie wag nie. Hy kan die bewondering in die oë van die amptenaar sien.

Aan die front geniet hy elke oomblik intens. Hy het klaar besluit om na die oorlog beroepsoldaat te word. Dit is wat hy sy lewe lank wil doen, niks anders nie. As daar vrywilligers vir gevaarlike sendings gevra word, is hy eerste daar. As ander vir belangrike operasies aangewys word, gaan vra hy om ook te gaan.

Toe tref die verskriklikste teenslag hom. Na net vier maande en vier-en-twintig dae word hy in die digte bosse van Birma so erg verwond dat altwee sy bene onder die knieë geamputeer moet word.

Hy is verpletter. Hy lê vir ure voor hom en uitstaar sonder om 'n woord te sê, maar terug by die huis skree hy, vloek hy van woede en frustrasie teen die noodlot.

Toe hy uiteindelik gesond genoeg is, word hy getrek om administratiewe werk te doen.

Hy kry kunsbene en raak dit gou-gou baas, maar hy kan net daarmee loop en niks meer nie.

Hy kan nie meer hardloop nie, maar hy kan darem weer na elke oorwinning die vlag in die straat gaan staan en swaai.

Tog twyfel hy oor een ding nooit nie: die keiser is onfeilbaar. Die Japannese volk is die meerdere van alle nasies op aarde en dit sou net tot voordeel van ander nasies wees om deur Japan regeer te word. Die Japannese is bestem om oor die hele aarde te heers. Dit is van kleins af by elke Japannese kind ingedril en net dit troos hom uiteindelik genoeg om weer met die lewe te kan aangaan.

Na die glorie van die vaderland in Nanking, Singapoer en Mandalay rol die keiserlike leër onstuitbaar voort en word dit 'n bewys, 'n bevestiging van wat hy geleer is om te glo.

Geleidelik begin daar onbevestigde berigte van terugslae van die keiserlike leër oral opduik. Dit verontrus hom eers, maar hy lag dit af. Dit moet die bangmaakpraatjies van bevreesde papbroeke wees. Hoe anders? Het die godin van die Son, Amaterasoe, nie self in die geskiedenis twee keer na mekaar die planne van daardie woest-aard, Gengis Kahn, verydel, deur sy hele vloot oornag onder die water te laat verdwyn nie? Sy sou nie toelaat dat haar eie afstammelinge, die keisers, haar seuns, ondergaan nie. Nee, die *mikado's* is self god, net soos sy!

Kort daarna hoor hy dat die vervloekte, arrogante Amerikaners op Iwo Jima sesduisend man verloor het, in Okinawa twaalfduisend, en hy begin juig, maar te gou, want net daarna moet hy hoor dat die leër van die keiser honderd-en-twintig duisend verloor het en verslaan is.

Hy is weer stom. Stom van skok.

Later skep hy weer moed. Glo vas dat Amaterasoe, net soos teen die Mongoolse oorwig 'n *kamikaze*, 'n goddelike wind, sal stuur om die vyand uit te delg. Hy bly geduldig op die wonderwerk wag, opgewonde om te weet presies hoe sy dit hierdie keer sal doen.

Voordat dit kan gebeur, verneem hy met verbystering van die verwoesting van Hiroshima deur een enkele bom. Hoe is dit moontlik? Waar bly die godin van die Son?

Drie dae later blom die paddastoel weer en die hele Nagasaki word in een flits verskroei.

Uiteindelik gaan die keiser die volk toespreek.

Hy is ook daar, maar staan heel agter; dit is beter om met sy kunsbene uit die gedrang te bly. Twyfel vreet aan hom, maar hy onderdruk dit, verseker homself dat die keiser goeie nuus sal hê.

Amaterasoe het ingegryp, daar is 'n wonderlike wending, die keiser bring beslis goeie nuus!

Nog nooit voorheen het hy die keiser in lewende lywe gesien nie. Die keiser is vir hom, soos vir die meeste Japannese, 'n uiters geheimsinnige figuur.

Daarom kan hy nie glo dat die keiser in werklikheid so 'n verpotte klein mannetjie is nie. Dié klein mannetjie met die verspotte brilletjie en lawwe klein snorretjie is die keiser!

Twyfel styg meteens in hom op. Hy sou dié mannetjie as kind reeds uit enige kryt kon smyt.

Toe begin die keiser praat. Hy sê dat Japan verslaan is; dat hy 'n vredesooreenkoms op die voorwaardes van die Amerikaners sal aanvra.

'n Verskriklike woede kom in hom op.

Hy spring om en probeer hardloop. Hy vorder net 'n entjie voordat hy sy stompie-knieë nerf-af val.

Hinkende vlug hy verder en begin weer skree, soos onder die Japannese vlag voorheen: "Isotsuki! Isotsuki! Isotsuki!"

Drie keer na mekaar hyg hy dié woord uit. "Leuenaar! Leuenaar! Leuenaar! Vervloekte, gemene leuenaar!"

Hy hink hortend en hygend so ver weg dat hy nie hoor hoe die klein mannetjie gebroke verklaar dat hy nie 'n god is nie.

“Isotsuki! Isotsuki! Isotsuki!” gil hy soos ’n waansinnige terwyl hy hinkende wegvlug na die westekant waar die son soos ’n rooi vuurbal aan die ondergaan is.

Naby mevrou Ples

Wat doen ek heeldag hier? Tussen ’n spul malles. Die ander. Ek slaap heeldag, soos ’n hond, kort-kort. Nie snags nie. Hoe lank terug het ek geskryf hy *word wakker in sy leë huis hoor die horlosie met loodvoete loop?* Aangespreek deur die lees van *Parting* van Boris Pasternak. Niemand wou dit eintlik graag lees nie. Die slim dokter sê dis waarom ek hier is – omdat ek opgehou het om te probeer? Wat sal hy daarvan kan verstaan? Dat skryf vir jousef onsinnig is – dat dit ’n gesprek is, dat jou woorde ore moet vind. *Reach someone else’s ears, touch someone else’s heartstrings too.* Woknakwyf! Ook: “kniedie pi ndi eka”. Is ek ook nou, Wopko. Wou in sy tweede jaar vreeslik graag met Mike ’n kamer deel. Nee, ek toe. Die swakke broeder. My redding soos altyd. Mike. Michal, die engel van die oordeel. Nie maklik om oor my eie droogmakery te oordeel nie. Sou sweerlik nooit verder as die tweede jaar gekom het as dit nie vir dié engel was nie. Gaan vrek, dokter, niemand wil die twak lees nie.

In hierdie sel
agter die grense
van die vel
en die hoë
vensters van die oë
is twee ellendeling
die een is gek
die ander ek.

Mal. Skisofrenies, manies-depressief mooi woorde. “Jy’s mal, man.” Nie vir jousef nie, is jy nooit nie. Die ander hier is. Dis duidelik. Dagga en drank se skuld. Ek? My kop was te sag, te plat, my harsings te min? Weet nie. “Jou geleerdheid dryf jou tot raserny.” Geleerd? Nee hemel man, jy het geen idee wat geleerd werklik is nie. Ek is nie eers halfgebak nie. Ongebak. Onnosel. Ongeleerd. Onbegaafd. Ontalentvol. Ongelukkig. Onnosel beslis.

Thus, or words to that effect saith Zaratustra, sometimes regius professor of French letters – to the university of Oxford nor breathed there ever that man to whom mankind was more beholden. Bring a stranger within thy tower it will go hard but

thou wilt have the secondbest bed. And all the people shall say,
Amen.*

Kragtoer. God kan nie kwaad word en straf nie want dit is nie. Vrees het 'n ander rede – weet nie wat nie. Kinderdae se kondisionering. Nie oom Johnnie Steyn nie. 'n Vreeslike ou man. Oom Johnnie met die ses seuns en die bottel brandewyn altyd in sy ou flentergatbakkie aan 't suip. Petrol, brandewyn. Weet nie watter een is die swaarste nie. Lag Pa. Die ses aan 't hek regmaak. In die skroeiende son. Die bottel brandewyn op die hekpaal staan gemaak. Die brandewyn is op die paal. In die bitsige son. Skoon net so uit die bottel uit. Vuurwarm. Oom Johnnie en die ses suiplappe, sewe suiplappe altesaam, 'n halfdosyn dronkgatte almal saam. Blitz innie fles en blitz innie lyf, die bottel staan en blitz in die son. Ons rook Rembrandt van Rijn filter van Anton Rupert. Pure perdemis. Die wat toe al van beter geweet het spot met ons: “Ja julle groot patriotte, rook Rembrandt en hoes vir die volk.” Aan die einde sit die Ruperts met die geld tot in die derde en vierde geslag en julle vrek van longkanker en hartversaking! Vrek vir die vetkatte in die Nasionale Party. Verketter die Sappe, Progge en Helen Suzman. Hoe kon ons weet? Hoekom het ons nie geweet nie? Hoekom wou ons nie weet nie? Geloof is 'n dwase ding. Maar is die huidige meesters beter? Wat het ons nog oor om oor te spog? Na die FAK, Christelike hop-hops, Volkskas en die vrekslegte Van Rijn gekurk of ongekurk. Jy kon kies hoe jy wou longkanker kry. Kon geweet het as ons net wou luister na die teenargumente. Geloof is koppig – luister nooit nie, Kyk noord, foeter voort. Trekkers wat Monamotapa in gouddraende are diep onder die grond sien. Geloof is om die ongesiene te sien. En veral om vir jouself te lieg.

God is menslik. Antropomorf. Is manlik, het oë, ore, hande, word kwaad, jaloers, bly en bedroef. Die mens is die slegste en wreedste dier ooit. Ook die beste, wonderlikste en slimste. Sartre sê: die hel is ander mense. Toe sê Mike: “Ja dis waar, maar soms is hulle die hemel ook!” Oom Johnnie kon vreeslik vloek. Vyf minute sonder om een woord te herhaal. Rupert se derde en vierde geslag is nog steeds ryk. Vloek is vreeslik relatief. Pa praat van 'n dier se moer en vaar. “Gaan na jou moer toe!” – praat hy met 'n blêrende lam. Vreeslik is dit om te val in die hande van die lewende god. God laat hom nie bespot nie. Beland malle ook in die hel? En daar sal geen dood meer wees nie en geen droefheid nie en niemand sal meer

* Aangehaalde dele: *Ulysses*: James Joyce

mal word nie. Eenmaal in die lewe kom die liefde en die geloof weergaloos. Nooit weer nie. Is geloof nie ook waansin nie?

Therefore Has thou sinned against the light and has made me, thy lord, to be the slave of servants. Return, return, Clan Milly: forget me not, O Milesian. Look forth now, my people, upon the land of behest even from Horeb and from Nebo and from Pisgah and from the horns of Hatten unto a land flowing with milk and money.

Woknakwyf!